

NAPRETKOVIAKADEMIJIN

povijesni kalendar za 2017.

"Kad propadne i potone sav svijet i sve države, vjeruj, ovi će fratri plivati (na vodi) kao zejtin, po vrhu." (Ivo Andrić, nobelovac)

KALENDAR ZA 2017. GODINU

Mir i dobro!

Poštovani i dragi vjernici, te ljudi dobre volje!

ČESTIT VAM BOŽIĆ I BLAGOSLOVLJENA NOVA 2017. GODINA!

U rukama imate novi kalendar Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Hrvatskog kulturnog društva Napredak u Mostaru.

Sto pedeseta obljetnica obnove Franjevačkog samostana i crkve na Humcu vodi nas u minula stoljeća vezana uz franjevačku nazočnost ne samo u humačkom kraju, nego u Hercegovini i širem području.

1.

Sv. Franjo (1182.-1226.) je 1209. osnovao Red, koji je obnovio i obnavlja Crkvu. Gospodin mu je dao braču i već 1212. s bratom se Franjo uputio Jadranom prema Svetoj zemlji. Opcje poznato da se nekoliko priobalnih gradova „otimljše“ o veliku čast tko je ugostio sv. Franju Asiškoga kad su ga „suprotni vjetrovi“ 1212. godine bacili na hrvatsko ozemlje. Mora da je udarila strašna bura i tko zna što još iz bogate „ruže vjetrova“. Neki bezimeni čovjek, moguće Desa Lukin/Lučić, dopratio je Franju do broda i donio mu torbu s hranom. Uz spomenuto 1212. godinu Luka Wading piše: „Smatram da dalmatinski boravak bl. Frane Dalmatinima nije bio ni dosadan niti beskoristan, nego što je njemu bilo vlastito i važno, gdje god je došao, držeći propovijedi... slijuci sjeme svoje ljubavi prema Bogu i ljudima, što je kasnije bilo natopljeno znojem i trudom njegovih sinova i donjelo plodove radosne kršćanske pobožnosti.“ Zauzvrat, nepune dvije godine iza toga Franjo šalje dva ili možda više braće u Hrvatsku. Tako započinje „hrvatska franjevačka epopeja“ koja traje do danas. Franjino putovanje na Istok 1219. povezuje Franju uz Zadar. Tako današnji franjevački samostan u Zadru krije stope sv. Franje. Vrlo rano se spominje i franjevački samostan u Dubrovniku. Godina gradnje je između 1219. i 1260. U zapisniku dubrovačkog Vijeća od 13. travnja 1235. navode da je „u ono vrijeme“ fra Siksto bio franjevački provincijal u Dalmaciji, „čini se prikladnim dodati i mogućnost“, piše fra Josip Sopta, „da je prije njega bio provincijal Jakov iz Aleksandrije.“ Dubrovnik čuva najstariji pečat Franjevačkog reda. U dubrovačkom samostanu Male braće, uz domaće, brojni mlađaci iz Humske zemlje i Hercegovine formirali su svoje franjevačko zvanje i djelovali ne samo u Dubrovačkoj Republici nego i u Hercegovini.

2.

„Hercegovačka misija (franjevačka zajednica)“, piše fra Petar Bakula, „zauzima mjesto među prvim misijama u franjevačkom redu. Nastala je u prvih dvadeset godina poslije osnutka ovoga slavnog Reda po misionarskim potvrdama.“ Njezin početak, prema tome, seže u 1231. godinu. Tijekom stoljeća broj frataru u Hercegovini se povećavao te su gradili samostane, crkve i ostale sakralne objekte. Neprijatelji frataru i kršćanske civilizacije u Hercegovini su rušili sakralne objekte, a franjevci s katolicima ubijali. Nasljednici se nisu umarali obnavljati sakralne objekte, a kršćanske obitelji su rađale nove sinove i kćeri za franjevački red.

Tako posljednjih osam stoljeća franjevci su i ovdje s pokoljenjima katolika nadživjeli srednjovjekovne banove, knezove, vlasteline i kraljeve, sultane, austrougarske careve i kraljeve, te jugoslavenske tamnice hrvatskog naroda, zoru slobode u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, komunističko jednoumje, te dijele zoru slobode na početku 21. stoljeća.

Nakon uspješne pastorizacije i izgradnje brojnih crkava i samostana, fratri su se nastanili i u Ljubuškom. Spomenuti Bakula konstatira: „Tko je glavnom mjestu dao ime Ljubuški, vrlo dobro je stvar izrazio, nazvavši ga „ljupko mjesto“. Zaista i najljupkijim bi se s pravom nazvao, ako gledamo bilo na plodnost bilo na ljepotu polja“. Ljubuški je područje mediteranske klime, postojbina nadarenih, radišnih i dobrih ljudi, stoljetnih štovatelja sv. Katarine, sv. Ante i brojnih kršćanskih uzora, kulturnih spomenika, čiste vode, djevičanske prirode, prostranih oranica, sunčanih dana i ljekovitog bilja. Svoj napredak gradi na poljoprivredi, trgovini, hodočašnicima i turizmu. Ljubuški kraj s obiljem vode, bogatstvom flore i faune, zacijelo je bio nastanjen u prapovijesno doba, o čemu svjedoče kameni, koštani i metalni nalazi, koji se čuvaju u Muzeju Franjevačkoga samostana Humac.

3.

Kršćanstvo se u ondašnjoj rimske provinciji Dalmaciji proširilo vrlo rano. Apostol sv. Pavao šalje svog učenika Tita da širi kršćanstvo na ovim područjima. Ranokršćanske bazilike, crkve, krstionice i popratni stambeni objekti svjedoče o proširenju kršćanstva. Konkretno, pronađeni ostaci crkava – u Župnici (jedna u Vojnićima, a dvije u Vitini) i još tri s ostacima kamenih ulomaka (Proboj, Crveni Grm i Mostarska Vrata) svjedoče o raširenosti i brojnosti kršćana.

Nakon dolaska slavenskih i hrvatskih plemena Ljubuški kraj, vjerojatno u 10. stoljeću, ulazi u sastav županije Rastoke. U 15. stoljeću grad je u posjedu moćnog humskog vladara hercega Stjepana Vukčića Kosače. Uz njega ističu se velikaši Radivojevići Jurjevići-Vlatkovići. Pretpostavlja se da je Ljubuški imao podgrađe i crkvu, vjerojatno na predjelu Crkvice, ispod Starog grada s južne strane, gdje se nalazilo grobište stećaka, od kojih se (2010.) sačuvalo desetak primjeraka. Ljubuški se, prema dosadašnjim rezultatima istraživanja arhivskih dokumenata, prvi put spominje u jednom dokumentu u Dubrovačkom arhivu 15. veljače 1435. pod imenom Gliubussa. Drugi put se spominje 1438., a treći put 21. veljače 1444. pod nazivom LUBUSIA. Iste (1444.) godine 18. svibnja susrećemo još jedan spomen u obliku LUBUSSA. Koju godinu kasnije javljaju se oblici koji prethode današnjem nazivu LIUBISCHI i GLIUBUSCHI. U nazivu se susreće osnova LJUB- i sufiks -SKI, što je bila složenica od Ljubuški grad. Vrlo brzo otpao je naziv grad, pa je pridjev Ljubuški postao tako toponom.

Stari grad Ljubuški nalazi se na krajnjem istočnom hrptu brda Buturovice (kota 349). On ima oblik nepravilna mnogokuta. U duljinu se prostire smjerom istok – zapad oko 93 m, dok mu je prosječna širina u smjeru sjever – jug oko 50 m, s ukupnom površinom oko 3350 m². Pretpostavlja se da je najstariji dio grada, danas središnja kula, sagrađen u 14. ili 15. st. Kula se naziva Herceguša, po hercetu Stjepanu Vukčiću Kosači, ali pitanje njezina graditelja ostaje sporno. Sredinom 15. st. grad je u hercegovim rukama, kada se kao njegov posjed spominje 1454. pod imenom civitas Lublano – grad Ljubuški. Srednjovjekovni grad sastoji se od kule Herceguš i obora ispred kule. Bočni zidovi dosta su oštećeni u potresu 1962. godine.

Osmansko su Ljubuški osvojili vjerojatno 1472., ubrzo nakon osvajanja Počitelja. U osmanskim dokumentima navodi se 1565. kao k'ala Lupaška (tvrdava Ljubuški). Nakon austrougarskog zaposjednuća Bosne i Hercegovine 1878., stari grad gubi strateško značenje i počinje propadati. Tadašnji kotar Ljubuški dozivljava značajan gospodarski i kulturni razvoj.

4.

Prema biblijskoj predaji kamen simbolizira mudrost. Humačka ploča je neizbrisiva odanost upisana u nepromjenjivu narav trajne mudrosti. Taj zapis pretočen u današnji govor glasi:

“U IME OCA I SINI I DUHA SVETOGA.
OVO JE CRKVA ARHANĐELA MIHOVILA
A ZIDA JE USKRSMIR, SIN BRETOV,
ŽUPI VRULJAC, I ŽENA NJEGOVA PAVICA”

O čemu se zapravo radi? Radi se o zapisu misne nakane koja se često ponavljala pred vjernicima. U njoj se iznose dva glavna podatka: 1. Darovnica obitelji Uskrsmira, sina Bretova i njegove žene Pavice; 2. Zapisano je ime crkve; 3. Upisano je ime još uvijek neodgovornute lokacije župe. Ima stručnjaka koji neke riječi drugačije čitaju i drugačije tumače. Humačka ploča dragocjena je s više gledišta: a) nacionalnog, b) jezičnog, c) povjesnog, d) književnog. Na početku je uklesan križ. Potom slijedi tekst koji arheolozi čitaju na različite načine Humačka ploča ima i ostalih poruka, kao poruke jezika i nacije, te vjere s teološko-liturgijskom porukom.

5.

Zahvaljujući franjevačkom djelovanju u dubrovačkom arhivu nalazimo prve pisane zapise ne samo s fratrima nego i o Ljubuškom. Bez ikakve sumnje, samostan je sagrađen puno prije navedenog prvog spomena Ljubuškog u Dubrovačkom arhivu (15. veljače 1435.). Da je Ljubuški bio poznato mjesto i crkva sv. Kate glasovito svetište, daje naslutiti i oporuka (testament) Radojka Dobrovojevića iz Neretve pisana

18. svibnja 1444. Prema tom dokumentu Radojko oporučuje crkvi sv. Kate u Ljubuškom 6 perpera – oko 2 dukata – za slavljenje 30 gregorijanskih misa za pokoj njegove duše.

Treća crkva sv. Ružice nalazila se na mjestu zvanom Kutac na Humcu. Na mjestu Crkvinu na Kutcu vidljivi su temelji zidova crkve svete Ružice dužine 12 m, a širina je 8 m. Četvrta crkva, prema natpisu na sačuvanoj ploči, bila je posvećena Arhanđelu Mihovilu.

Peta crkva, prema turskim dokumentima, bila je posvećena sv. Mariji – Gospinu uz koju je postojao franjevački samostan. Dokumenti, franjevački i turski, šesnaestog i sedamnaestog stoljeća govore o ruševinama dviju crkava i franjevačkog samostana na području Ljubuškog. Crkve su bile posvećene sv. Antu i, kako je već navedeno, sv. Kati. Franjevcu su, čini se, u Ljubuškom samostanu imali svoje učilište i knjižnicu pa su za zaštitnicu izabrali sv. Katarinu Aleksandrijsku, zaštitnicu teologa i knjižnika. Preko knjige i mrtvi uče žive. Propovjednik je u Starom zavjetu zapisao: Dragi čitatelju, „znaj da je neizmjerno mnogo truda potrebno da se napiše knjiga.“ (Propovjednik 12, 12.) Sv. Katarina je saznaša prije 1700 godina da knjiga pali mala svjetla u dušama čitatelja; da knjiga ostri vid, i brusi dušu; da je knjiga, poput svega što dolazi iz prošlosti i ostaje za vječnost, prvo pročitala nas. Knjiga mudrosti koju iščitavamo govorio o životu, o rađanju i o beskraju i stoga nije tek zbirka mudrosti i izreka već priručnik običnom čovjeku da se „nade i snađe“ u vremenu grančniku između svijeta i neba, tla i krvi, ptice u letu i feniksa još u pepelu. Dobra knjiga stareći se pomlađuje i cvate. Svijet se treba učiti iz knjige, a ne iz oružja i proljevanja krvи. Naprotiv, mi fratri ustrojno obnavljamo knjižnice i tražimo knjige jer knjige grade spomenike u srcima onih koji ih čitaju! Knjiga koja će (trajno) živjeti mora imati duha. Svako vrijeme ima svoje knjige, a Sveti pismo ostaje zauvijek.

6.

Prvih godina turske okupacije, čini se, stariji Ljubuški franjevci su sa svojim pomlatkom i dragocjenostima, uz zaštitu velikaša Radivojevića Jurjevića-Vlatkovića, otišli u Zaostrog. Tu su 1468. nastavljali živjeti i odgajati one nasljednike koji su nastavili djelovati u Župi – koju su turski preveli u naziv Nahija.

U popisu franjevačkih provincija iz godine 1506. u sklopu Šibenske kustodije navodi se i samostan u Ljubuškom. Posebni podaci o tom samostanu potječu iz 1539. godine. Dokument na turskom jeziku iz godine 1539./40., naime, svjedoči o posebnom prijateljskom tonu u svezi s franjevačkim samostanom u Ljubuškom. „Povod pisanju ove isprave je slijedeći: predčasnji upravitelji – administrativno zvani sandžakbezi – poštivali su i štitili duhovnike samostana Svetе Marije u blizini Mostara, sv. Gospođe (Gospe) u blizini Ljubuškog i u mjestima Zaostrogu i Makarskoj u hercegovačkom sandžakatu.“ Navedeni dokument svjedoči da je i godine 1539./40. postojao i franjevački samostan Sv. Gospe u blizini Ljubuškog. Vrijeme njegova podizanja seže u predturski period – bez ikakve sumnje davno prije navedenog prvog spomena u Dubrovačkom arhivu. Nove prilike i odluke novog vezira Ali-paše Semiza iz Prače (1560.-1564.) mijenjaju tijek događaja, posebno za franjeve u Hercegovini. U tom vrlo kratkom periodu uslijedilo je i rušenje franjevačkog samostana sv. Kate u Ljubuškom. O rušenju samostana i mučeništva tadašnjih franjevaca franjevačke kronike i katolički dokumenti sačuvali su više pojedinosti.

Dana 2. travnja 1599. franjevci iz Zaostroga su pastorizirali, uz ostale, i župe: Veljaci, Čitluk (Gabelu) i Međugorje. Iz Veljaka fratri su pastorizirali vjernike na području Ljubuških sela: Orahovlje, Veljake, Visoku (područje između Grabu i Vašarovića), Kruševa sive Rastoka, Vojniće s Klobukom, Tihaljinu, Šiljevišta, Utvicu, Vitinu, Proboj, Crne Ljuti i Grljeviće. Sela Bijaća, Hardomilje i Ljubuški bili su dio župe Međugorje. Prije gradnje samostana u Živogošču (1614.) iz Zaostroga su fratri pastorizirali, uz ostalo, Kašće, Bročno, Blato, svu župu kako je i sada, i Mostar, kako stoji u zapovijedi da je njihov Mostar po dopuštenju preminulog sultana.

Biskup fra Marijan Lišnjić 1672. spominje župu Ljubuški. Godine 1735. u biskupovu izvještaju pod tvrđavom Ljubuški bile su svega osamdeset dvije razbacane katoličke kuće. Vjernike je služio fra Franjo Milas. Nakon osnutka Apostolskog vikarijata 1735. Ljubuško je područje pastorizirao župnik iz Brotinja. Godine 1742. biskup fra Pavo Dragičević je odcijepio župu Ljubuški od Brotinja. Malo kasnije, 1757., muslimani su ubili župnika fra Miju Momčinovića, pa se tek 1761. obnavlja drevna župa. Od prostrane veljačke župe 1855. osnovana je samostalna kapelacija na Humcu – župom je proglašena 1866.

7.

Crkveno zemljište na kome se nalazi kuća priskrbio je 1850. tadašnji župnik, a kasniji biskup fra Andeo Kraljević. Kuću nad starim – rimskim svodom, sagradio je fra Jozo Cigić 1858. Starom zemljištu kuće dodano je 1866. godine drugo koje je kupljeno za 1100 forinti. Dana 4. travnja 1867. biskup fra Andeo Kraljević je blagoslovio temeljni kamen obnovljenog franjevačkog samostana na Humcu. Samostan je ne samo nasljednik srednjovjekovnog samostana Sv. Kate u Ljubuškom, nego oaza vjerskog, prosvjetnog, kulturnog, socijalnog i povijesnog pamćenja. Na njemu smo podigli novi samostan za nauke ili sjemenište. Gradnjom je upravlja fra Nikola Šimović od 27. travnja 1866. do 10. veljače 1872. Izgradnju samostana pratila je gradnja samostanske župne crkve. Ova jednostavna crkva, današnje svetište sv. Ante, izgrađena je 1869. novcem europskih darovatelja. Uz navedeno, u samostanskim prostorijama je uz kratke prekide od 1870. do 1904. djelovala Prva gimnazija, od 1871. do 1903., prvi Filozofski-teološki fakultet, od 1876. do danas i novicijat. Na tom mjestu godinama brojne generacije hercegovačkih frataru postavile su temelje svoga kasnijeg svećeničkog i redovničkog života. Tu je odgajana prvenstveno hrvatska i katolička mladež, a jedno vrijeme su gimnaziju pohađali i mlađi drugi naroda. Godine 1855. franjevci su osnovali kapeliju na Humcu, koja je 1866. proglašena župom. „Sada (1873.) ima 71 katoličku obitelj, a pred nekoliko godina nije bilo nijedne... Od starina naše vjere“, piše Bakula, „u Ljubuškom su ruševine dviju crkava: sv. Ante i sv. Kata, djevice i mučenice, s franjevačkim samostanom uz nju... U Ljubuškom se nalaze također dva groblja starih plemića“ (sa stećima).

Pripreme za obnovu crkva sv. Kate u Ljubuškom, čini se na mjestu gdje je bio samostan s crkvom, započele su još 1888. Crkva je sagrađena u razdoblju između 1903. i 1912.

U tom samostanu 1945. jedno vrijeme djelovao je jedini preživjeli i slobodni svećenik. Bio je to fra Vid Čuljak. Danas u tom samostanu živi devetnaest svećenika, jedan časni brat i jedanaest novaka.

Fratri su odavno planirali sagraditi veličanstveno svetište sv. Ante. Godine 1937. bio je izrađen i plan svetišta. Tek 1987. započeta je, a u kolovozu 1988. završena gradnja i bakrom pokrivena nova crkva. Idejni projekt načinio je ing. Vinko Grbavac. U potpunosti crkva je zalaganjem gvardijana fra Branimira Muse dovršena 2004. godine. Uz ostalo, umjetničke vitraje je izradio Virgilije Nevjetić. Obnovljena crkva Sv. Kate je nakon 1945. pretvorena u skladište robe. Nakon povrata obnova je započela 1963. te ponovno služi za bogoslužje. Sela ove prostrane i brojne župe imaju i

Humac je vrlo čest naziv za mnoge toponeime, što je deminutiv od hum, briješ. Naziv se od humca (glavice ili briješa, visine 91 m) protegao na cijelo naselje, što se zabilo u novije doba. Na Humcu je 1884. bilo 425 stanovnika, a 2010. godine u 524 kućanstva živi 2.061 stanovnik. Muzej ima arheološku zbirku, povijesno-etnološku, sakralnu i numizmatičku zbirku, knjižnicu i lapiadarij, te Galeriju „Majka“.

Hrvatsko kulturno društvo Sveti Ante Humac – Ljubuški utemeljeno je daleke 1932. godine.

2017.

„Kad biste znali koliko vas ljubim,
plakali biste od radosti“ (1983.)

PONEDJELJAK

UTORAK

SRIJEDA

ČETVRTAK

PETAK

SUBOTA

NEDJELJA

2
Bazilije i Grgur

3
Ime Isusovo

4
Andelka, Borislava

5²
Miljenko, Mile

6
BOGOJAVAĐENJE, Tri kralja

7³
Rajko

9
Julijan, Živko

10
Dobroslav, Agaton

11
Neven, Časlav

12
Tatjana

13
Radoslav, Radovan
Gvazdanski junaci, muč. (+1578.)

14
Anastazija

16
Marcel, Berard, Oton

17
Antun Pustinjak
fra Mate iz Višegrada i drugovi, muč.

18⁶
Margareta, Biserka

19⁴
Mario, Ljiljana

20
Fabijan, Sebastijan

21
Janja

23
Milka, Vjera

24⁶
Timotej, Franjo Saleški

25
Obraćenje sv. Pavla

26
Timotej i Tit

27
Andela M., Pribislav
Dusinski mučenici (+1993.)

28⁵
Toma Akvinski, fra Peregrin
Sanksionac (+1356.)

30
Martina, Hijacinta

31⁷
Ivan Bosco, Marcela

1¹

MARIJA BOGORODICA,
Nova godina

8

KRŠTENJE ISUSOVО, Bogoljub

15

2. KROZ GODINU,
Pavao Pustinjak

22

3. KROZ GODINU,
Vice

29

4. KROZ GODINU,
Humacki mučenici (1945.)

[1] Svjetski molitveni dan mira. U Zaostrogu je 1508. preminuo fra Pavao Jakić u 96. godini života. Tamo je s fratrima i dragocjenostima iz Ljubuškoga stigao 1468. Tu je u napuštenom augustinskom samostanu bio vikar, pa gvardijan.

[2] Na Humcu je 1939. preminuo fra Cvitan Dodig u 70. godini života i 45. svećeništva. Bio je dušobrižnik.

[3] U franjevačkom samostanu u Mostaru utemeljen Napredak - Društvo za odgoj hrvatske inteligencije

[4] Na Humcu je 2004. preminuo fra Umberto Lončar u 82. god. života i 55. svećeništva. Bio je uznik.

[5] Na Humcu je 1986. preminuo prof. fra Rajko Radišić u 77. god. života i 54. svećeništva. Bio je uznik.

[6] Kod Vrgorca su partizani 1945. ubili fra Maksu Jurčića iz Ruzića u 32. god. života i 7. svećeništva. Pokopan je tek 29. studenoga 2009. u bazilici na Širokom Brijegu. Ubili su još 20 katolika humačke župe. „Potrebljeno je, da mjesne crkve učine sve, da ne prepuste zaboravu

spomen onih koji su pretrpjeli mučeništvo“ (Papa Ivan Pavao II.).

[7] U Ljubuškom na Tomiću nijvi su zatrpani mučenici fra Martin Sopta (54. g.) i fra Paško Martinac (63. g.). Ekshumirani su 2012. godine. - Godine 2000. na Humcu je preminuo fra Vilim Primorac, u 94. god i 70. svećeništva. Djelovao je u Hercegovini i Americi. Bio je posljednji profesor širokobriješke gimnazije i misionar.

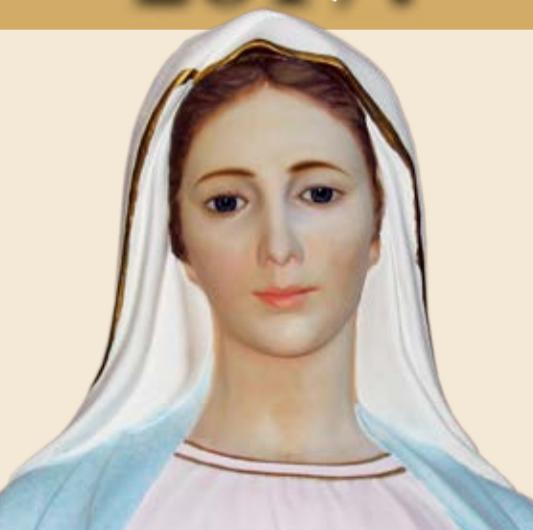
Ljubuški je nastao na goloj brdskoj glavici Buturovice, gdje je u pretpovijesno vrijeme bila gradina, a u srednjem vijeku kula, koju su Turci proširili i učvrstili zidinama. Ljubuški (grad 5.000 žitelja, a općina 28.340) pripada primorskoj Hercegovini s prosječnom nadmorskom visinom od 100 do 300 m. Klima je umjereni mediteranska (25,2 °C sr. godišnja) s 2.300 sunčanih sati tijekom godine. Uz poznati krški hercegovački reljef Ljubuški ima više plodnih polja: Ljubuško, Veljačko, Vitinsko, Rastok i Beriš, koje natapa troimena rijeka Tihaljina – Mlade – Trebižat, na kojoj se nalaze dva biserna slapa – Kravica i Kočuša.

Grad se nalazi na značajnim prometnicama prema Mostaru (36 km), Makarskoj (55 km), Splitu (120 km), Dubrovniku (130 km) i Sarajevu (170 km).

Na temeljima franjevačkog samostana sv. Katarine, čini se, djelomično je izrasla crkva sv. Kate.

2017.

Gospina poruka, 25. veljača 2016.

„Draga djeco! U ovom milosnom vremenu sve vas pozivam na obraćenje. Dječice, ljubite malo, molite još manje. Izgubljeni ste i ne znate što vam je cilj. Uzmite križ, gledajte Isusa i slijedite ga. On vam se daje do smrti na križu, jer vas ljubi. Dječice, pozivam vas, vratite se molitvi srcem da biste u molitvi našli nadu i smisao vašeg življenja.

Ja sam s vama i molim za vas..”

PONEDJELJAK

UTORAK

SRIJEDA

ČETVRTAK

PETAK

SUBOTA

NEDJELJA

6
Pavao Miki i drugovi mučenici

13
Dobroslav, Kristina

20
Leon, Ivan Hrvat

27
Gabrijel

7⁴
Širokobriješki mučenici (1945.)

14⁷
Valentin, Mostarski mučenici

21⁹
Damir - Svitavski mučenici (+1943.)

28
Teofil, Veso

1
Ignacije, Miroslav, Brigita

8
Akvila, Mile, Mladen

15
Vitomir, Vito

22
Katedra sv. Petra Dominikanski mučenici (1944.)

2¹
SVIJEĆNIČA, Čapljinski mučenici (+1945.)

9
Skolastika

16
Julijana

23
Polikarp

3²
Blaž, Vlaho

10⁵
Alojzije Stepinac

17
Sedam utemeljitelja Reda sluga BDM

24
Matija, ap., Goran

4[○]
Veronika

11[○]
Gospa Lurdska

18[○]
Bernardica

25[○]
Donat

5³
5. KROZ GODINU, Agata Ljubuški mučenici (+1945.)

12[○]
6. KROZ GODINU, Damjan

19[○]
7. KROZ GODINU, Ratimir

26[●]
8. KROZ GODINU, Branimir

[1] Čapljinski mučenici (+1945. – dva franjevaca, jedna časna sestra i 395 katolika). - Dan posvećenog života

[2] U Čitluku je 1922. preminuo provincijal fra Didak Buntić, u 51. god. života i 28. svećeništva. Nazvan je spasiteljem sirotinje.

[3] U Zaostrogu je preminuo fra Šimun Raosavljević u 79. godini. On je došao iz ljubuškog samostana.

[4] U širokobriješkom kraju partizani su pobili 45 franjevaca i 2142 katolika.

[5] Godine 1984. preminuo je fra Boničije Rupčić u 74. god. i 50. svećeništva. Bio je uznik. - Godine 1988. preminuo je fra Mladen Barbarić u 90. god. života i 66. svećeništva. Bio je uznik. Uzor u svemu.

[6] U Zagvozdu su 1945. godine partizani ubili fra Zdenka Zupca iz Gradnića i, po svoj prilici, još nekoliko naših fratarata. - U Ljubuškom su partizani ubili fra Slobodana Lončara u 30. god. života i 5. svećeništva.

[7] U Mostaru su 1945. godine ubili provincijala dr. fra Leona Petrovića sa šestoricom subraće i njihova tjelesa bacili u Neretvu. Uz njih partizani su pobili i oko 1000 katolika s područja ondašnje franjevačke župe.

[8] U Americi je 1992. preminuo fra Slavko Luburić iz Rašljana u 95. godini života i 69. svećeništva.

[9] Na Humcu je 1997. preminuo fra Janko Bubalo u 84. god. života i 59. svećeništva. Bio je pjesnik. Proživio je, napisao i objavio Apokaliptičke dane.

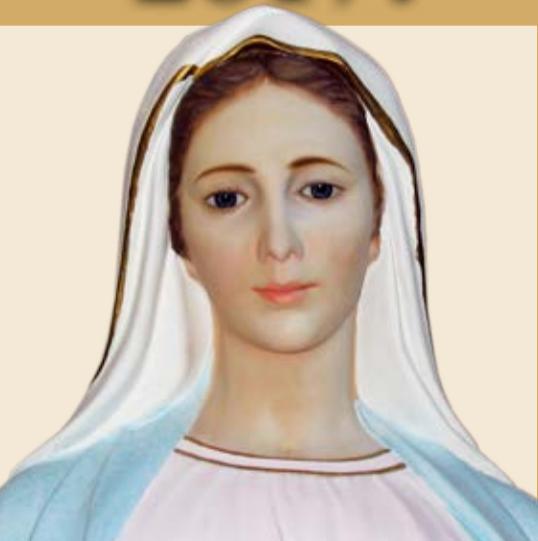
[10] U Grudama je 2004. preminuo fra Andrija Šoljić, u 91. god. života i 66. svećeništva. Bio je dušobrižnik.

Lisice - Naselje leži na desnoj obali Mlada (Trebižata), na nadmorskoj visini između 58 i 98 m, ukupne površine 4,48 četvornih km, a prema popisu 1991. imalo je 567 stanovnika. U Lisicama je 1884. bilo 275 stanovnika, a 2010. u 141 kućanstvu živi 570 stanovnika. U Lisicama je područna crkva sagrađena na mjesnome groblju 1990. godine. Tada je selo imalo 28. obitelji, a još šest obitelji iz susjednih Vašarovića su ukopnici istoga groblja.

ožujak

2017.

Gospina poruka, 25. ožujak 2016.

„Draga djeco! Danas vam nosim svoju ljubav. Bog mi je dozvolio da vas ljubim i iz ljubavi pozivam na obraćenje. Vi ste, dječice, siromašni u ljubavi i još niste shvatili da je moj sin Isus iz ljubavi dao svoj život da vas spasi i da vam dadne život vječni. Zato, molite, dječice, molite da u molitvi shvatite Božju ljubav...“

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDJELJA
		1 ¹ Čista srijeda – Pepelnica (post i nemrs)	2 Lucija, Iskra	3 ² Marin	4 Kažimir	5 1. KORIZMENA (Čista), Euzebije
6 Ruža, Zvjezdana	7 ³ Perpetua, Efrem, fra Josip Tvrtković, svećenik, i drugovi, muč.	8 Ivan od Boga	9 Franjka	10 Emilijan, Kruno	11 Kandid	12 2. KORIZMENA (Pačista), Maksimiljan, Serafin
13 ⁴ Kristina, Lujza, Sabina	14 Miljana, Matilda	15 (Sridoposna)	16 ⁵ Smiljan, Hrvoje	17 Patrik, Domagoj	18 ⁶ Ćiril J., Cvitan	19 3. KORIZMENA (Bezimena), Josip
20 [○] Klaudija	21 ⁷ Vesna, Vlasta	22 ⁸ Jaroslav	23 Oton	24 Katarina Švedska	25 ⁹ Blagovijest	26 ¹⁰ 4. KORIZMENA (Sridoposna)
27 Lidija	28 [●] Renata	29 Eustazije	30 Viktor	31 ¹¹ Benjamin		

[1] Na Humcu je 1891. preminuo fra Ivan Ljubić u 28. godini života. Obnašao je službu krojača.

[2] U Makarskoj je 1686. preminuo biskup fra Marijan Lišnjic iz Svetogorice (Gorica).

[3] Preminuo je 1967. fra Mile Leko u 70. god. života i 41. svećeništva. Bio je, uz ostalo, meštar novaka i provincijal. - Preminuo je 1985. klerik fra Pero Grbavac u 26. godini života.

[4] U Kreševu je 1769. janjičar Nuhan ubio fra Luku Mikulića iz Ružića.

[5] Preminuo je 1975. fra Jerko Mihaljević u 71. god. života i 45. svećeništva. Bio je uznik i provincijal.

[6] Na Humcu je 1938. preminuo fra Duko Ostojić iz Bijakovića, provincijal i brižni kroničar.

[7] U Ružićima je 1827. preminuo fra Ivan Duić iz Travnika i 1842. fra Bonaventura Kraljević s Čerigaja, graditelj župne kuće – kapele.

[8] Godine 1953. preminuo je fra Viktor Nušić u 63. god. života i 37. svećeništva.

[9] Godine 1884. na Humcu je fra Andeo Nušić otvorio javnosti prvi muzej na tlu Bosne i Hercegovine.

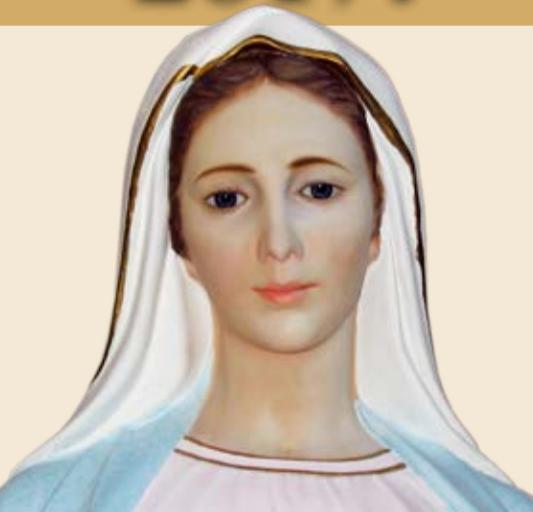
[10] U Mostaru je 1942. preminuo biskup fra Alojzije Mišić u 83. god. života i 30. biskupstva.

[11] Godine 1704. poturice su ubili fra Pavla Premeca i fra Joakima Matića.

Mostarska Vrata su izlaz prema Brotnju i Mostaru. Kao naselje od starine je bilo smješteno između brda Buturovice (350 m) i Jurjevice (253 m), poput vrata kroz koja je vodila cesta prema Mostaru. U novije vrijeme razvija se dio naselja uz regionalnu prometnicu Ljubuški – Čitluk prema istoku. Kamen temeljac za područnu crkvu na Mostarskim Vratima, posvećenu sv. Juri, blagoslovio je papa Ivan Pavao II. za svoga pohoda Sarajevu 13. travnja 1997. Izgradnja crkve dovršena je za godinu dana. Crkvu je oslikao umjetničkim slikama akad. kipar Stjepan Skoko iz Graba. Na Mostarskim Vratima u 140 kućanstava živi 920 stanovnika.

2017.

Gospina poruka, 25. travanj 2016.

„Draga djeco! Moje Bezgrješno srce krvari gledajući vas u grijehu i grješnim običajima. Pozivam vas, vratite se Bogu i molitvi da vam bude dobro na zemlji. Bog vas preko mene zove da vaša srca budu nada i radost za sve one koji su daleko. Neka vam moj poziv bude melem za dušu i srce da biste slavili Boga Stvoritelja koji vas ljubi i poziva za vječnost. Djecice, život je kratak, iskoristite ovo vrijeme da činite dobro...“

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDJELJA
3 [○] Siksto 1., papa	4 ³ Maja, Marijan	5 Vinko Fererski	6 Irenej, Prudencije	7 Ivan Saleški	8 ⁴ Dionizije, Blaženka	2 ² 5. KORIZMENA (Glušna), Franjo Paulski
10 Apolonije, Vilim <i>Glamočki mučenici (+1941.)</i>	11 ⁵ Stanislav, Rufin	12 Viktor	13 VELIKI ČETVRTAK	14 ⁶ VELIKI PETAK (post i nemrs)	15 <i>Ilički i Čimski mučenici (+1941.)</i>	16 ⁷ USKRS (Vazam)
17 Uskrsni ponedjeljak, <i>Trusinski mučenici (+1993.)</i>	18 Amadej	19 [○] Apolonije	20 Marcijan	21 Anzelmo, Goran	22 Spaso	23 ⁸ MALI USKRS, Božje milosrde, Jure
24 Fidelis, Vjeran	25 ⁹ Marko ev.	26 ¹⁰ Majka dobrog savjeta	27 ¹¹ Ozana Kotorska	28 Petar, Vital	29 ¹² Katarina Sijenska	30 ¹³ 3. USKRSNA, Venancije

- [1] Na Humcu je 1880. preminuo fra Jozo Perko (22. god.) i 1986. fra Gaudencije Ivančić u 87. god. života i 62. svećeništva. Bio je uznik.
[2] Godine 1834. rođen je fra Paškal Buconjić, profesor, poglavari biskup - hrvatski Leonida.
[3] Turci su u Ljubuškom 1757. mučili fra Miju Momčinovića.
[4] Preminuli su 1910. fra Kažimir Bebek i 1993. fra Bogomir Zlopaša, župnik u Vitini, dušobrižnici.
[5] Preminuo je 2014. fra Augustin Barać u 77. godini života i 48. svećeništva.

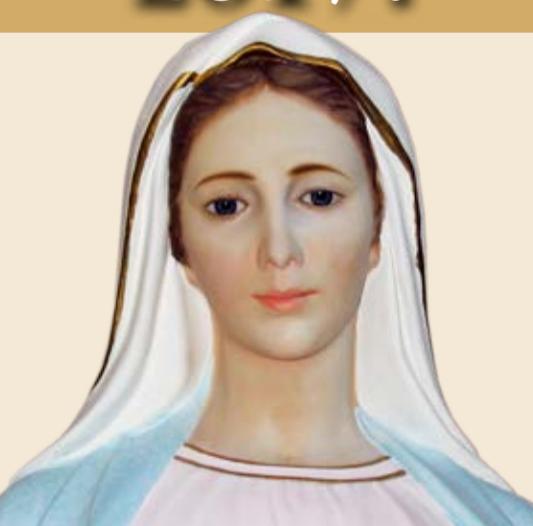
- [6] Na Humcu je 1935. preminuo fra Luka Begić, dugogodišnji franjevački poglavari i meistar novaka u 94. god. života i 71. svećeništva.
[7] Preminuli su: 1904. klerik fra Ladislav Matić (22.g.) i 1942. fra Bogomir Zlopaša iz Buhova u 28. god. života i 5. svećeništva.
[8] Preminuo je 2000. fra Hrvoslav Ban u 76. god. života i 27. svećeništva. Bio je književnik.
[9] Godine 2013. preminuo je fra Ljubo Vlašić u 72. god. života i 44. svećeništva.
[10] Godine 1927. preminuo je fra Srećko Škorput u 37. god. života i 12. svećeništva.
[11] U Podljuškom je 1834. preminuo fra Augustin Nikolić iz Kreševa u 39. god. života i 23. redovništva.
[12] U Ružićima je 1786. preminuo župnik fra Andeo Glavaš u 46. god. života i 25. redovništva.
[13] Obljetnica hrvatskih mučenika Frana Krste Frankopana i Petra Zrinskog. U Tomislavgradu je 1955. preminuo fra Karlo Grbavac, patnik.

Cerno je naselje u istočnom dijelu ljudiške općine. Područna crkva u Cernu, posvećena sv. Leopoldu Mandiću, sagrađena je u osviti slobode, 1990. godine, za sela Cerno i Crnopod. Zemljište je darovala Ruža Vlaho ud. Marijanova, uz cestu Ljudiški – Čitluk, na lokalitetu Glave. U Cernu je 2010. godine u 88 kućanstava živjelo 345 stanovnika, a u Crnopodu ima 28 kućanstava u kojima živi 113 stanovnika.

svibanj

2017.

Gospina poruka, 25. svibanj 2016.

„Draga djeco! Moja prisutnost je dar od Boga za sve vas i poticaj na obraćenje. Sotona je jak i želi u vaša srca i misli staviti nered i nemir. Zato vi, dječice, molite da bi vas Duh Sveti vodio pravim putem radosti i mira.

Ja sam s vama i zagovaram pred mojim Šinom za vas...“

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDJELJA
1 ¹ Josip Radnik	2 Atanazije, Eugen	3 [○] Filip i Jakov, app.	4 ² Katarina S., Julijan iz Bala	5 Venancije, Andlko	6 ³ Dominik S., Dinko	7 4. USKRSNA, Duje
8 Marija posrednica, Majčin dan	9 Mirna, Julijan, Izajia	10 [○] Gospa Trsatska, Ivan Merz	11 Mamerto	12 ⁴ Leopold Mandić	13 Gospa Fatimska, Majčin dan	14 5. USKRSNA, Matija, ap.
15 ⁵ Solinski mučenici, Izidor Blajburški mučenici (+1945.)	16 Ivan Nepomuk	17 ⁶ Paškal	18 Ivan, Srećko	19 [○] Celestin, Ivon, Urban	20 Bernardin	21 6. USKRSNA, Dubravka
22 Helena, Rita	23 ⁷ Željko Mariborski mučenici (+1945.)	24 Marija pomoćnica	25 ⁸ UZAŠAŠĆE (SPASOV) fra Stjepan Naletilić (+1942.)	26 Filip, Zdenko	27 Bruno, Renata	28 ⁹ 7. USKRSNA, Marija Majka Crkve
29 Marija pomoćnica	30 Ivana Arška	31 Pohod BDM, Kamenita vrata				

[1] Godine 1904. - u Franjevačkoj crkvi u Mostaru započela pobožnost prvih petaka Srcu Isusovu.

[2] Preminuo je 1993. fra Čedo Škrobo, u 79. god. života i 55. svećeništva. Uz ostalo bio je profesor na Širokobriješkoj gimnaziji, dušobrižnik, uznik i dugogodišnji isповjednik.

[3] Preminuo je 1992. fra Mariofil Perić, u 64. god. života i 38. svećeništva. Bio je dušobrižnik i gvardijan.

[4] U Americi je 1985. preminuo fra Silvije Grubišić, misionar i prevoditelj Svetog pisma.

[5] U Mostaru je 1916. preminuo fra Anđeo Nuić, u 66. god. života i 43. svećeništva. U puku je najpoznatiji po Molitveniku fra Andela Nuića (1892.).

[6] U Ružićima je 1905. preminuo fra Grgo Jovanović, župnik.

[7] Preminuo je 1896. na Humcu klerik fra Serafin Marinčić (18. g.), a u Mostaru 1940. provincijal fra Lujo Bubalo s Hardomilja u 62. god. života i 39. svećeništva.

[8] Preminuo je 1910. fra Bono Kvesić, u 69. god. života i 46. svećeništva. Bio je dušobrižnik.

[9] Preminuo je 1888. kapelan fra Stanislav Cvitković, u 30. god. života i 8. svećeništva.

Crveni Grm – Crkva je započeta 1884., a betonska deka i zvonik 1985. godine. Zvonik je iznad crkve kao neki jabol, a visina mu je 22 metra. Plan je izradio ing Vinko Galić iz Mostara.

Prema popisu iz 1991. selo je imalo 1.081 stanovnika, a 2010. u 196 kućanstava živi 805 stanovnika.

lipanj

2017.

Gospina poruka, 25. lipanj 2016.

„Draga djeco! Zahvaljujte sa mnom Bogu za dar da sam s vama. Molite, dječice, i živite Božje zapovijedi da bi vam bilo dobro na zemlji. Danas, na ovaj dan milosti, želim vam dati svoj majčinski blagoslov mira i moje ljubavi. Zagovaram za vas kod mog Sina i pozivam vas da ustrajete u molitvi da s vama mogu ostvariti moje planove...“

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDJELJA
5 ² Duhovski pondjeljak, Bonifacije	6 ³ Klaudije, Neda Jazovski mučenici (+1945.)	7 ⁴ Radoslav	8 ⁵ Žarko, Vilim Travnički mučenici (+1993.)	9 ⁶ Efrem, Ranko	10 ⁷ Biserka	4 ⁵ DUHOVI, Maceljski mučenici (+1945.).
12 Bosiljko	13 Ante Padovanski, Srce Marijino Kakanjski mučenici (+1993.)	14 Marcijan, Valerije	15 ⁸ TIJELOVO (BRAŠANČEVO)	16 ⁹ Franje Regis	17 ¹⁰ Nevenka	11 ⁵ PRESVETO TROJSTVO
19 Romuald	20 ⁸ Margareta, Naum	21 ⁹ Alojzije, Slavko	22 ¹⁰ Toma More	23 ¹¹ Presveto Srce Isusovo	24 ¹² Rođenje Ivana Krstitelja Jajaci mučenici (četvorica franjevaca) + 1463.	18 ¹¹ 11. KROZ GODINU, Smiljan
26 Ivan i Pavao Kočevski mučenici (+1945.)	27 Ćiril A.	28 Irenej	29 ¹³ Petar i Pavao, apostoli.	30 ¹⁴ Rimski prvomučenici		25 ¹¹ 12. KROZ GODINU, Marija Kraljica Mira ¹²

[1] Preminuli su: 1900. fra Jerko Ljubić, u 44. god. života i 21. svećeništva i 1991. u Zagrebu fra Zrinko Čuvalo u 55. god. života i 28. svećeništva. Bili su dušobrižnici.

[2] U Mostaru je preminuo fra Rudo Mikulić iz Ružića, u 45. god. života i 21. svećeništva. Na Humcu je uz ostalo sagradio Dom sv. Ante. U Veljacima je 1991. umro provincial fra Drago Tolj, u 55. god. života i 28. svećeništva.

[3] U Mostaru je 1718. preminuo fra Grgo Živanović.

[4] Zaostrog je preminuo fra Ilija Martinović, u 64. godini života. On se iz ljubuškog samostana sklonio u Zaostrog.

[5] God. 1910. preminuo je fra Bono Šarić u 63. god. života i 38. svećeništva. U Hercegovačkom ustanku izabran je za vojvodu i bio na

čelu oko 400 ustanika Prološke čete. Sagradio je crkvu sv. Jure u Viru.

[6] U Njemačkoj je 1985. preminuo glasoviti fra Rufin Šilić, u 74. godini života i 51. svećeništva. Gotovo dvije godine proveo je u komunističkom pritvoru. Uz ostalo bio je rado slušani propovjednik i profesor, te veliki teolog i provincijal.

[7] Preminuo je 1937. fra Franjo Šaravanja u 80. god. života i 52. redovništva. Djevelao je kao vjeroučitelj, sakristan i pčelar.

[8] Obljetnica atentata u Beogradu u kome su nastradali Pavao i Stjepan Radić, Đuro Basarić.

[9] God. 1993. preminuo je fra Ivan Boras u 77. god. života i 52. svećeništva. Uz ostalo bio je gvardijan.

[10] Međunarodno mirovno hodočašće od Humca do Međugorja.

[11] Preminuli 1858. veljački župnik fra Grgo Dragičević iz Žvirovića u 44. god. života, a 2003. fra Ljudevit Rupčić u 83. godini života i 58 svećeništva. Preveo je Novi zavjet, Psalme i Pjesmu nad pjesmama, te objavio više knjiga. Bio je uznik.

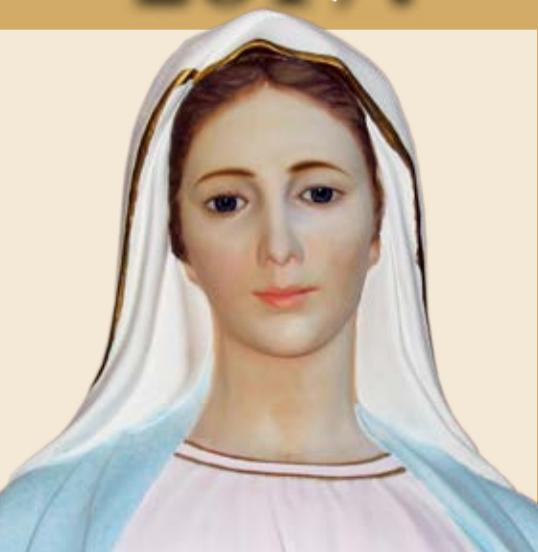
[12] Obljetnica Gospinih ukazanja u Međugorju.

[13] Preminuo je 1938. fra Aleksa Barbarić iz Rašjana u 68. godini života. Bio je đakon.

[14] Na Humcu je 1993. preminuo fra Stanko Vasilj, u 73. god. života i 50. svećeništva, autor himne Kraljici Mira.

2017.

Gospina poruka, 25. srpanj 2016.

"Draga djeco! Gledam vas i vidim vas izgubljene, i nemate molitve ni radosti u srcu. Vratite se, dječice, molitvi i stavite Boga na prvo mjesto a ne čovjeka. Ne gubite nadu koju vam nosim. Dječice, neka vam ovo vrijeme svaki dan bude više traženje Boga u tisini vašeg srca i molite, molite, molite dok vam molitva ne bude radost..."

PONEDJELJAK

UTORAK

SRIJEDA

ČETVRTAK

PETAK

SUBOTA

NEDJELJA

3
Toma, ap.

10
Veronica, Ljubica

17
Branimir, Branko

24
Kristina, Zlata

31
Ignacije Lojolski

4²
Elza, Jelica

11
Benedikt, Blago

18
Fridrich, Miroslav

25
Jakov, ap.

5
Čiril i Medod

12
Mislav

19
Zora

26
Joakim i Ana

6
Marija Goretti

13
Majka Božja Bistička

20⁵
Ilija, Ilinka
fra Lovre Karaula (+1875.)

27⁹
Klement
Drvarski i Grahovski mučenici
(+1941)

7
Klaudije, Vilko

14
Kamilo

21⁶
Lovro, Danica

28¹⁰
Nazarije, Rajko

8³
Akvila i Priscila

15⁴
Bonaventura

22
Marija iz Magdale

29
Marta

9²
14. KROZ GODINU,
Marija Petković

16¹
15. KROZ GODINU,
Gospa Karmelska

23⁰
16. KROZ GODINU,
Brigita

30⁰
17. KROZ GODINU,
Srećko, Petar K.

srpanj

1¹

Ester

2

13. KROZ GODINU, Oton, Višnja

[5] Na Humcu je 1913. preminuo fra Radoslav Glavaš iz Drinovaca, povjesničar, prvi dekan Franjevačke bogoslovije, urednik Osvita, pokretač Kršćanske obitelji, utemeljitelj i prvi predsjednik Hrvatskog kulturnog društva Napredak. - U Samoboru je 1947. preminuo fra Pavo Šimović iz Zvirovića, u 68. god. života i 45. svećeništva. Uz ostalo sagradio je crkve u Vitinici i Kongori.

[6] U Ružićima je 1880. preminuo župnik fra Augustin Skoko, a na Humcu 1890. klerik fra Martin Kovač iz Posušja.

[7] U Dubrovniku je preminuo fra Dobroslav Stojić u 70. god. života i 46. svećeništva.

[8] Godine 1931. preminuo je fra Jakov Vasilj u 81. god. života i 59. svećeništva. U Vitinici izgradio župni stan i radio na gradnji škole.

[9] Godine 1992. preminuo je fra Andeo Herceg u 66. god. života i 40. svećeništva. Doljanski (39) mučenici (1993.).

[10] Godine 1945. preminuo je fra Ciprijan Brkić iz Studenaca, u 77. god. života i 55. svećeništva. Uz ostalo bio je inovator.

[11] Mladifest u Međugorju.

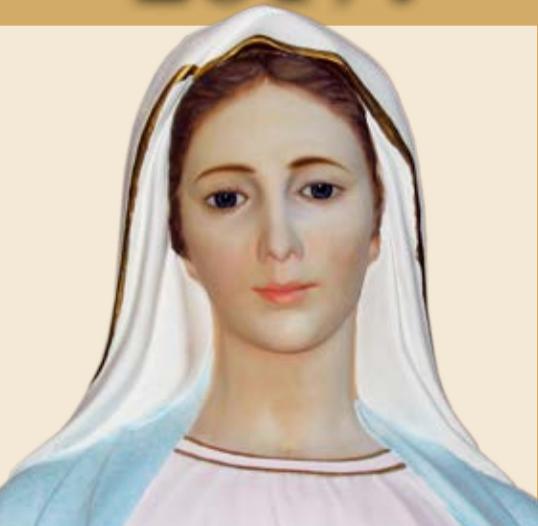

Hardomilje je jedno od najstarijih sela današnje ljubuške općine. Crkva sv. Stjepana Prvomučenika na groblju u (starom) Hardomilju započeta je 1928. Godine 1999., završeni su radovi na crkvi, a zvonik je dozidan, pa mu je na kraju visina bila 16 metara. Do crkve i staroga sela dovedena je električna mreža. Godine 2016., zahvaljujući Stipu Bubalu, asfaltiran je put s obje strane. Godine 2010. godine u 153 kućanstva živi 608 stanovnika.

kolovoz

2017.

Gospina poruka, 25. kolovoz 2016.

„Draga djeco! Danas s vama želim dijeliti nebesku radost. Vi, dječice, otvorite vrata srca da bi u vašem srcu rasla nada, mir i ljubav koju samo Bog daje. Dječice, previše ste navezani na zemlju i zemaljske stvari, zato vas sotona valja kao vjetar morske valove. Zato, neka lanac vašeg života bude molitva srcem i klanjanje mom sinu Isusu. Njemu predajte vašu budućnost da biste u Njemu drugima bili radost i primjer vašim životima...“

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDJELJA
	1 Alfonzo	2 Gospa od Andela Krnjeuški mučenici (+1941.)	3 Stjepandan, Augustin Kažotić	4 Ivan Vianney	5 Gospa Snježna	6 ¹ 18. KROZ GODINU, Preobraženje Isusovo
7 [○] Siksto	8 Dominik, Nedjeljko	9 Edita	10 ² Lovro, Lovorko	11 Klara, Jasna	12 ³ Veselko	13 19. KROZ GODINU, Hipolit
14 ⁴ Maksimilijan Kolbe	15 [○] VELIKA GOSPA	16 Rok, Stjepan, Žepačko-kiseljački mučenici (+1993.)	17 Miron	18 Jelena Križarica	19 Ivan Eudes	20 20. KROZ GODINU, Bernard
21 ⁵ Pijo, Sidonije	22 BDM Kraljica	23 Ruža, Ružica	24 Bartol, ap.	25 ⁶ Bernard	26 Rufin, Anastazije	27 ⁷ 21. KROZ GODINU, Monika
28 ⁸ Augustin	29 [○] Glavosijek Ivana Krstitelja	30 Radoslav	31 ⁹ BDM od suza, Željko, Rajko			

[1] U Zagrebu je u partizanskom logoru 1945. skončao klerik fra Ante Majić. Završetak 25. festivala mladih u Međugorju. Sv. misa na Križevcu u 5 sati.

[2] Godine 2004. preminuo je fra Nikola Pandžić u 84. god. života i 64. redovništva. Čitava je života uz brojna dobročinstva djelovala kao krojač habita.

[3] Godine 1434. napisana Kreševska povelja o pastorizaciji biokovsko-netrvanskog područja povjerena Bosanskoj vikariji. U povelji se, po prvi put, spominju i Ružići s okolicom.

[4] Na Širokom Brijegu je 1863. preminuo biskup fra Rafo Barišić u 67. god. života i 32. biskupstva. - Godine 1998. preminuo je fra Jakov Lovrić, u 80. godini života i 56. svećeništva, a 2013. fra Vladimir Kozina u 76. godini života i 48. svećeništva. Fra Vladimir je bio molitelj, graditelj i obnovitelj. I školu je u Kloku sagradio.

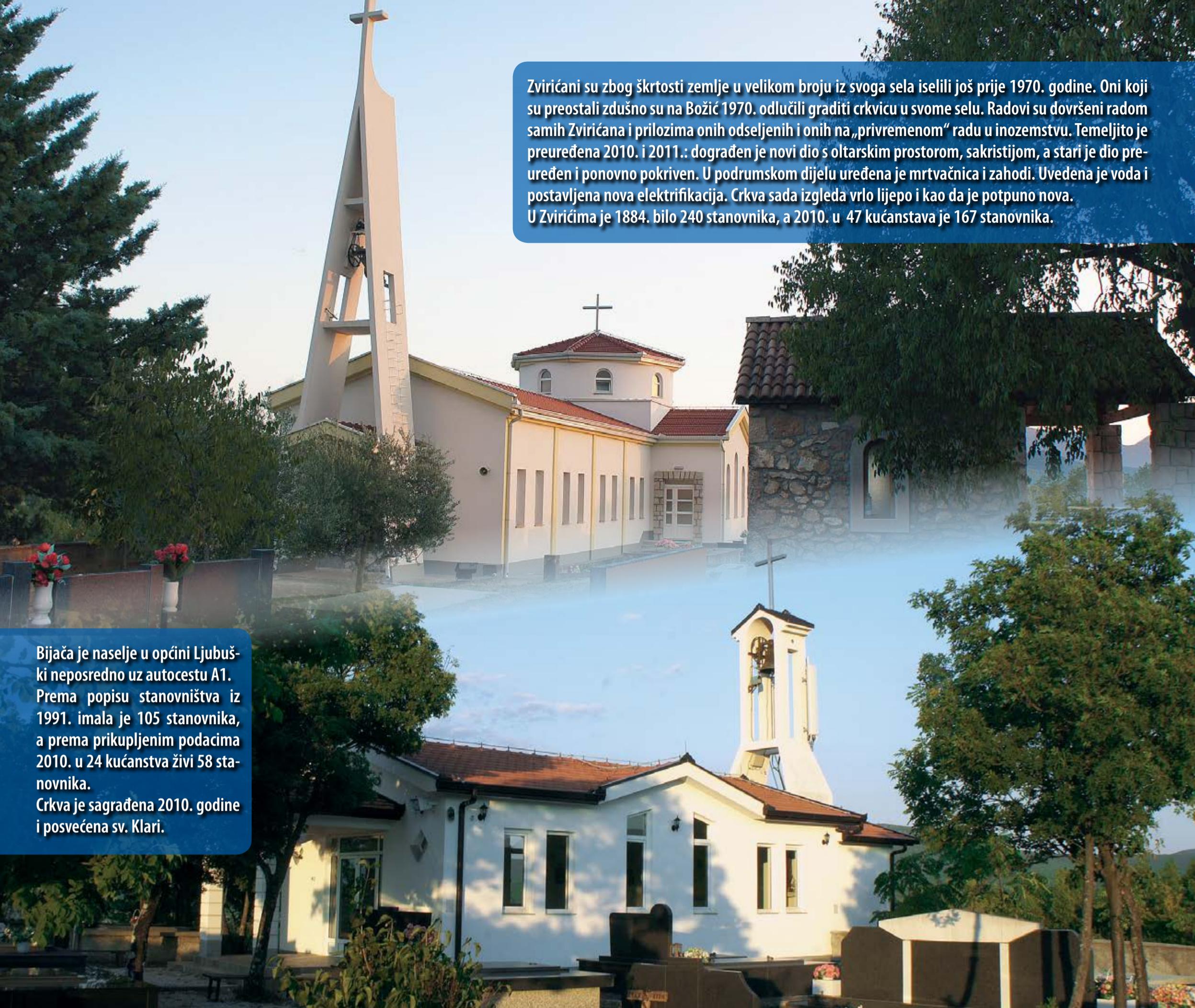
[5] God. 1998. preminuo je fra Serafin Vištica u 96. god. života i 70. svećeništva. Djelovao je naj dulje u Americi.

[6] Turci su 1575. mučili ubili fra Ivana Rozića, svećenik i mučenik.

[7] God. 1968. preminuo je fra Vlatko Marušić iz Mokrog, u 58. god. života. Bio je veseli časni brat.

[8] U Zagrebu je 1992. preminuo fra Radovan Petrović u 73. god. života i 49. svećeništva. Uz ostalo dovršio je crkvu u Međugorju.

[9] God. 2011. preminuo je fra Gojko Musa, u 75. god. života i 51. svećeništva. God. 1971. napisao je knjižicu Široki Brijeg.

Bijača je naselje u općini Ljubuški neposredno uz autocestu A1. Prema popisu stanovništva iz 1991. imala je 105 stanovnika, a prema prikupljenim podacima 2010. u 24 kućanstava živi 58 stanovnika. Crkva je sagrađena 2010. godine i posvećena sv. Klari.

Zvirićani su zbog škrrosti zemlje u velikom broju iz svoga sela iselili još prije 1970. godine. Oni koji su preostali zdušno su na Božić 1970. odlučili graditi crkvicu u svome selu. Radovi su dovršeni radom samih Zvirićana i prilozima onih odseljenih i onih na „privremenom“ radu u inozemstvu. Temeljito je preuređena 2010. i 2011.: dograđen je novi dio s oltarskim prostorom, sakristijom, a stari je dio preuređen i ponovno pokriven. U podrumskom dijelu uređena je mrtvačnica i zahodi. Uvedena je voda i postavljena nova elektrifikacija. Crkva sada izgleda vrlo lijepo i kao da je potpuno nova. U Zvirićima je 1884. bilo 240 stanovnika, a 2010. u 47 kućanstava je 167 stanovnika.

2017.

Gospina poruka, 25. rujan 2016.

„Draga djeco! Danas vas pozivam na molitvu. Nek vam molitva bude život. Samo tako vaše srce će se ispuniti mirom i radošću. Bog će vam biti blizu i vi ćete ga osjetiti u vašem srcu kao prijatelja. Govorit ćete s Njim kao s nekim koga poznajete i, dječice, imat ćete potrebu da svjedočite, jer će Isus biti u vašem srcu i vi sjedinjeni u Njemu. Ja sam s vama i sve vas ljubim mojom majčinskom ljubavlju...“

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDJELJA
4 Marin	5 Ruža iz Viterba	6 Kristina, Davor Prenjski mučenici (+1942)	7 Marko Križevčanin	8 MALA GOSPA	1 Branimir, Verena	2 Divna, Biskovskoraščanski mučenici (+1942)
11 Cvitana, Gašpar	12 Ime Marijino, Mirjam	13 Ivan Zlatousti	14 Uzvišenje sv. Križa, Uzdolski mučenici (+1993.)	15 Žalosna Gospa, Dolores	9 Strahimir	3 22. KROZ GODINU, Grgur Veliki
18 Josip, Sonja	19 Januarije, Suzana	20 Andrija Kim i mučenici	21 Matej, ap.	22 Silvana,	16 Kornelije Viški mučenici (+1942.)	10 23. KROZ GODINU, Sebastijan
25 Aurelije	26 Kuzma i Damjan	27 Vinko Paulski, Vincent	28 Vjenceslav	29 Mihovil, Gabrijel i Rafael	17 24. KROZ GODINU, Rane sv. Franje	24 25. KROZ GODINU, Anton M. Smosek Stolački mučenici (+1942.)
					23 Sofija, Ksenija	
					30 Jerko, Jeronim	

[1] Bošnjaci su 1993. u Grabovici ubili 32 katolika.

[2] U Mostaru je 1912. preminuo fra Nikola Šimović iz Zvirovića u 74. god. života i 52. svećeništva. Uz ostalo vodio je gradnju samostana na Humcu i Mostaru. - Zavjetna misa na Križevcu u 11 sati.

[3] Godine 2007. preminuo je fra Jozo Vasilj iz Međugorja u 64. god. života i 39. svećeništva. Uz ostalo bio je provincijal i misionar u Kongu.

[4] Godine 1978. preminuo je fra Tomo Zubac, u 95. god. života i 70. svećeništva. Uz ostalo osnovao je župu Ploče-Tepčići.

[5] Godine 2002. na Širokom Brijegu je preminuo fra Berislav Mikulić, u 90. god. života i 66. svećeništva. Uz ostalo kao propovjednik objavio je nekoliko knjiga propovijedi.

[6] Godine 1997. preminuo je fra Luka Sušac, u 75. god. života i 51. svećeništva. Uz ostalo uspio je vratiti dio samostana u Konjicu.

[7] U Mostaru je 2012. svečano proglašena Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Pjesma stvorova

sv. Franjo Asiški

Svečini, svemožni, Gospodine dobri, tvoja je hvala i slava i čast i blagoslov svaki. Tebi to jedinom pripada, dok čovjek nijedan dostojan nije ni da ti sveto spominje ime.

Hvaljen budi, Gospodine moj, sa svim stvorenjima svojim, napose s bratom, gospodinom Suncem: od njega nam dolazi dan i svojim nas zrakama grije.

Ono je lijepo i sjajne je svjetlosti puno, slika je, svevišnji, tvoga božanskoga sijaja.

Hvalite i blagoslivljajte Gospodina moga, zahvaljujte njemu, služite njemu svi u poniznosti velikoj.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po bratu našem Mjesecu i sestrama Zvijezdama. Njih si sjajne i drage i lijepe po nebū prosuo svojem.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po bratu našem Vjetru, po Zraku, Oblaku, po jasnoj Vedrini, i po svakom vremenu tvojem, kojim uzdržavaš stvorove svoje.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestrići Vodi, ona je korisna, ponizna, draga i čista.

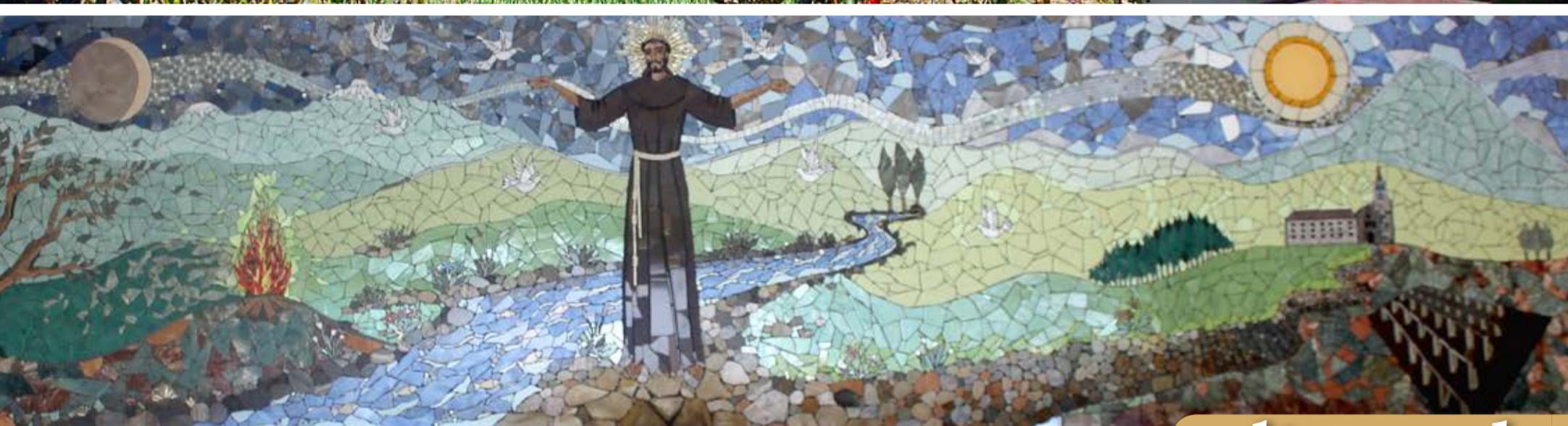
Hvaljen budi, Gospodine moj, po bratu našem Ognju, koji nam tamnu rasvjetljuje noć. On je lijep i ugodan, silan i jak.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri i majci nam Zemlji. Ona nas hrani i nosi, slatke nam plodove, cvijeće šareno i bilje donosi.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po onima koji oprštaju iz ljubavi tvoje i podnose rado bijede života; blaženi koji sve podnose s mirom, jer će ih vječnom okrunuti krunom.

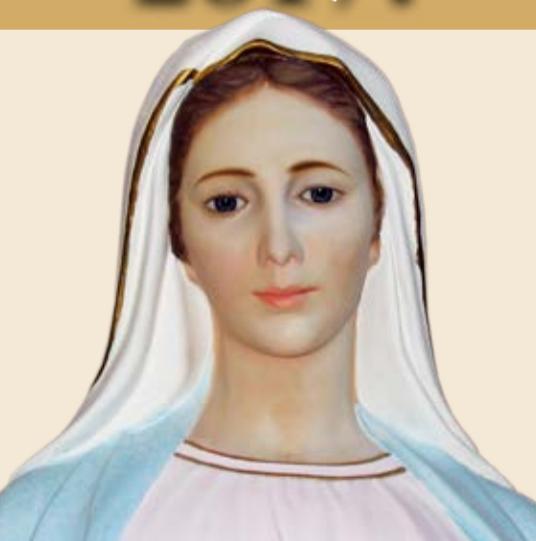
Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri nam tjelesnoj smrti, kojoj nijedan smrtnik umači neće. Jao onima koji u smrtnom umiru grijehu; a blaženi koje ti nađeš po volji presvetog svojog, jer druga im smrt nauđiti neće.

Prolog ima 136 kućanstava u kojima živi 521 stanovnik. Radovi na crkvici trajali su od sredine 1974. do 1983. godine.

Fra Ivan T., 2016.

2017.

Gospina poruka, 25. listopad 2016.

„Draga djeco! Danas vas pozivam: molite se za mir! Ostavite sebičnost i živite poruke koje vam dajem. Bez njih ne možete izmijeniti vaš život. Živeći molitvu, imat ćete mir. Živeći u miru, osjetiti ćete potrebu da svjedočite, jer ćete otkriti Boga kojeg sad osjećate dalekim. Zato, dječice, molite, molite, molite i dozvolite Bogu da uđe u vaša srca. Vratite se postu i ispovijedi da biste pobijedili zlo u vama i oko vas...“

PONEDJELJAK

UTORAK

SRIJEDA

ČETVRTAK

PETAK

SUBOTA

NEDJELJA

listopad

2¹
Andeli čuvari, Andelko

3²
Kandida, Svjetlana

4
Franjo Asiški, Franka
Dugopoljski mučenici (+1942.)

5
Faustina K.

6³
Bruno, Vjerica
Risovački mučenici (+1942.)

7
BDM od krunice

1
26. KROZ GODINU Malo Terezija

Gatski i ostali mučenici (+1942.)

9
Dionizije, Abraham

10
Danijel, Dane

11
Placid, Milan

12
Serafin, Makso

13
Eduard, Zdravko, Venancije

14⁵
Kalist
Ravnjanski mučenici (+1942.)

8⁴
27. KROZ GODINU,
Šimun, Demetrie

16
Margareta, Gerard, Hedviga

17
Ignacije, Vatroslav

18
Luka, ev., Bjelopoljski (6) i
konjički mučenici. (+1524.)

19
Pavao od Križa, Petar A.

20
Vendelin, Irena

21⁸
Uršula

15⁶
28. KROZ GODINU,
Terezija Avilska

23
Ivan Kapistran

24
Antun

25
Katarina Kotromanić
Dubrovački mučenici (+1944.)

26
Dmitar, Zvonimir, Bartolomej

27
Sabina, Gordana

28
Šimun i Juda Tadej, apostoli

29⁹
30. KROZ GODINU, Marija Saloma
Ramski i Duvanjski mučenici (+1942.)

30
Marcijan, Marcel

31¹⁰
Alfonz R.

[1] Godine 1686. Turci su ubili fra Matu Nagnanovića.

[2] Godine 1947. preminuo je tercijar fra Petar Tolj, u 77. god. života i 47. redovništva.

[3] U Zaslavlju je 1846. preminuo fra Mijo Rožić.

[4] Na Širokom Brijegu je 1893. preminuo provincijal fra Lujo Radoš iz Seonice, širitelj i zagovornik medija.

[5] Dan zahvalnosti za plodove zemlje.

[6] Godine 1985. preminuo je fra Mirko Magzan, u 67. god. života i 43. svećeništva. Bio je uznik.

[7] U Blatu su Turci 1524. ubili fra Andriju, fra Josipa i fra Mihovila.

[8] Godine 1942. preminuo je fra Bože Ostojić, u 81. god. života i 58. svećeništva. Uz ostalo bio je suosnivač Hrvatskog pjevačkog društva Hrvoje i zborovoda.

[9] Godine 1986. preminuo je fra Drago Stojić, u 78. god. života i 52. svećeništva. Bio je uznik.

[10] Godine 1997. preminuo je fra Srećko Granić, u 87. god. života i 63. svećeništva. Bio je uznik.

Radišći se pod tim nazivom kao naselje spominju, i to u jednom turskom defteru iz 1585. Naziv je bjelodano patroničkoga postanja, od imena Radoslav (pokraćeno Rade, Radiša), što upućuje na rod Radišića, kojih danas ima u susjednom Čitluku.

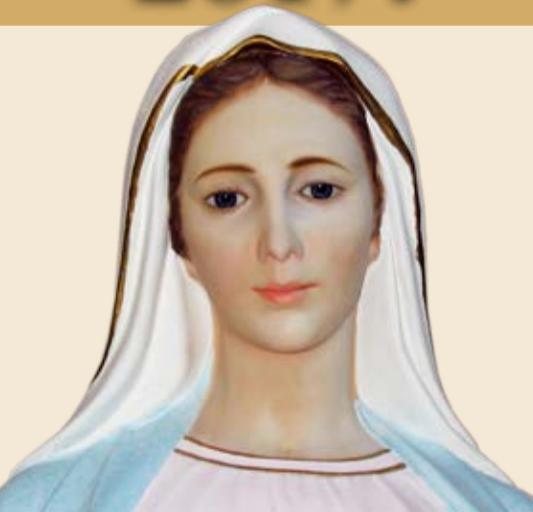
U Radišćima je 1884. godine živjelo 755 stanovnika.

Godine 2010. u Donjem Radišćima je 305 kućanstava u kojima živi 1.055 stanovnika, u Gornjem Radišćima su 263 kućanstva u kojima živo 956 stanovnika.

U Radišćima je u travnju 2006. osnovano Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Radišći“, Radišći.

2017.

Gospina poruka, 25. studeni 2016.

„Draga djeco! I danas vas pozivam, da se vratite molitvi. U ovom milosnom vremenu Bog mi je dozvolio da vas vodim prema svetosti i jednostavnom životu, da u malim stvarima otkrijete Boga stvoritelja, da se u Njega zaljubite i da vaš život bude zahvala Svevišnjemu na svemu što vam On daje. Neka, dječice, vaš život bude u ljubavi dar za druge i Bog će vas blagosloviti, a vi svjedočite bez interesa, iz ljubavi prema Bogu. Ja sam s vama i zagovaram pred svojim Šinom za sve vas...“

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDJELJA
		1 SVI SVETI	2 DUŠNI DAN	3 Dan mrtvih Franjevačkog reda Vareški mučenici (+1993)	4 ¹ Karlo B., Drago, Makarski mučenici (18) u Kožici (+1944.)	5 ² 31. KROZ GODINU, Mirko, Srijemski mučenici
6 ³ Melanija, Leonard, Vedran	7 Andelko, Zdenka	8 Gracija Kotorska	9 ⁴ Posveta Lateranske bazilika	10 ⁵ Leon, Lavoslav	11 ⁵ Martin	12 ⁶ 32. KROZ GODINU Jozafat
13 ⁶ Stanislav, Ivan Trogiranin	14 ⁷ Nikola Tavelić	15 Albert	16 Margareta, Gertruda	17 Elizabeta, Hugo	18 ⁷ Posveta crkve sv. Petra i Pavla Škabrnjiski i Vukovarski mučenici (+1991)	19 ⁸ 33. KROZ GODINU, Maksim, Matrilda
20 Srećko	21 Gospa od zdravlja, Zdravka	22 Cecilija, Slavka	23 ⁹ Klement, Milivoj	24 ¹⁰ Krševan	25 Kata, Katarina	26 ⁹ KRIST KRALJ, Leonardo, Konrad
27 Velimir, Sabina, Virgil	28 Jakov Markijski	29 Svi sveti Franjevačkog reda	30 Andrija, apostol			

[1] Godine 2000. preminuo je fra Ivan Bradvica, u 56. god. života i 30. svećeništva. Djelovao je u Americi i Hercegovini.

[2] U Mostaru je preminuo pokrovitelj Napretka i provincial fra Augustin Zubac s Paocé.

[3] Na Širokom Brijegu je 1918. preminuo fra Vendelin Mišetić.

[4] Godine 1961. preminuo je fra Vid Čuljak, u 72. god. života i 48. svećeništva. Jedno vrijeme sam je služio humačku župu.

[5] Godine 1880. preminuo je novak fra Žarko Markota, u 18. god. života.

[6] Godine 1992. preminuo je fra Filip Sivrić, u 75. god. života i 57. svećeništva. Bio je uz ostalo, župnik i gvardijan na Humcu.

[7] U Mostaru je 1990. fra Andrija Nikić, uz pomoć domoljuba i rodoljuba obnovio Hrvatsko kulturno društvo Napredak.

[8] Turci su 1524. ubili fra Martina Martinca, svećenika. - Godine 2014. Široki Brijeg proglašen gradom.

[9] Godine 1897. preminuo je fra Vice Skoko, u 33. god. života i 10. svećeništva. Bio je dušobrižnik, a 1908. preminuo je fra Andrija Knežović-Prlić, u 69. god. života i 52. svećeništva.

[10] Na Krževcu je 2000. preminuo fra Slavko Barbarić iz Dragićeve, apostol Gospinih ukazanja u Medugorju.

2017.

Gospina poruka, 25. prosinac 2015.

„Draga djeco! I danas vam nosim svoga sina Isusa i iz naručja vam dajem Njegov mir i čežnju za Nebom. Molim se s vama za mir i pozivam vas da budete mir. Sve vas blagoslovam svojim majčinskim blagoslovom mira...“

PONEDJELJAK

UTORAK

SRIJEDA

ČETVRTAK

PETAK

SUBOTA

NEDJELJA

4
Barbara

5
Slavka, Sabina

6
Nikola, biskup

7
Ambrozije

8¹
Neoskrnjeno Začeće BDM

2
Bibijana

3
1. PREDBOŽIĆNA (Dječja),
Franjo Ksaverski

11²
Bogomila

12³
BDM Guadalupska

13
Lucija

14
Ivan od križa

15
Irenej, Viktorija,
Drinske mučenice (+1941.)

9
Zdravka

10°
2. PREDBOŽIĆNA, (Mladenačka),
Gospa Loretska

18[•]
Dražen

19
Urban, Vladimir

20
Eugen
Kninski mučenici (+1941.)

21
Snježana, Turci su 1524.
ubili mostarske fratre

22
Honorat, Časlav
Križančevski mučenici (+1993.)

16
Zorka

17
3. PREDBOŽIĆNA (Materice),
Tea, Božana, Hijacint

25
BOŽIĆ - ROĐENJE ISUSOVО

26[•]
Stjepan Prvomučenik

27
Ivan, apostol i evanđelist

28
Mladenci - Nevina djećica

29⁴
Toma Becket

23
Viktorija

24
4. PREDBOŽIĆNA, (Očići),
Badnjak, po s t

[1] U Mostaru je 1910. preminuo biskup fra Paškal Buconjić, u 77. god. života i 31. biskupstva. Zbog hrabrih stavova prozvan je hrvatskim Leonidom.

[2] Godine 2005. preminuo je fra Eugen Tomic, u 86. god. života i 62. svećeništva. Bio je uz ostalo, gvardijan na Humcu.

[3] Godine 1959. preminuo je fra Serafin Dodig, u 74. god. života i 47. svećeništva.

[4] Turci su 1524. u Konjicu ubili 12 franjevaca.

[5] Zahvalnica u Međugorju u 22 sata i molitveni doček Nove godine.

Sv. Franjo se ukorijenio u hrvatskom narodu, te tako postao bitan čimbenik oblikovanja njegove povijesti i civilizacije. Na prisutnost i na djela franjevaca upozorio je priznao i papa Leon XIII.: Sve što katolička vjera ima u Bosni i Hercegovini,iza Boga, plod je franjevačkog rada i znoja. A hrvatski književnik Petar Grgec napisao je: Da nije bilo franjevaca, sva bi se Hrvatska danas mogla vidjeti sa zvonika zagrebačke katedrale.

Danas su franjevci i franjevke u hrvatskom narodu organizirani u brojnim zajednicama (osam franjevačkih – 5 malobračanskih, 1 konventualska, 1 kapucinska, 1 trecoredska, desetak sestrinstava, brojni trecoredci i Frama).

